

győzni a látványosan megcsalt asszonykát, hogy egy kiskutya fenéken billentése nem a legfőbb válóok, Rátonyi élesre fent nyelvel, roppant mulatságosan adja a női önértetét foggal-körömmel védő hárpíát, ugyanakkor finoman érzékelteti, hogy a meccs mégsem életre-halálra megy: a jól fésült polgári házasságokban a félrelépés benne van a pakliban. Dr. Vasst, a kísérletező kedvű, ám a szerelmi örvénynek ellenállni nem tudó pszichoanalitikus orvost Csonka Andrásra osztotta a rendező. A kereskedelmi tévék népszerű színésze visszafogott eleganciával, ökonomikusan játssza szerepét. Zsuzsi (Nyertes Zsuzsa) csodálkozó áhítattal, Dózsa László Hornere akkurátus rámenősséggel, Balázs Andrea Kovácsnéja élethabzsoló virgocériával, Oszter Sándor Bíró doktora markáns délcegséggel vesz részt a játékokban. Sztankay István megszeppent-rezignált Demetere bizonyos dramaturgiaiailag fontos pillanatokban időnként kópésan átsettenkedik a színen; kísértet-szerű jelenéseit pontosan és hatásosan aknázza ki a rendezés. Peregnak a poénok, zakatol a bohózi gépezet, cikáznak a szereplők ajtón ki, ajtón be, a ritmus hullámzó, a helyzetek változatosak, talán csak a Nóti-darab frivol eleganciája, üde könnyedsége hiányzott a bemutatón. Az előadás láthatólag nem készült el a premierre, dőcögösen indult, s csak nehezen talált magára – a közönség mindenestre igen jól fogadta a régműltből föltámasztott vérbő komédiát.

A legendás kabarészerzőt, a *Hyppolit*, a *lakájt* és többtucatnyi népszerű filmet társszerzőként, forgatókönyvíróként jegyző Nótit

többek között a *Nyitott ablak* című zenés örökzöld írójaként tartja számon a színháztörténet. Holott, mint e ritka értékmentésre vállalkozó előadás is prezentálta: „egész estés” drámaíróként sem elhanyagolható életművet hagyott hátra. A *Vacsora Budán*, a *Randevű Bécsben*, a *Takarékpénztár*, a *Muskátli* (alcíme szerint „vidám, zenés, lírai bábjáték”), a *Megjött az autóbusz*, a Szenes Bélával közösen jegyzett *A házibarát*, az 1946-os *Fekete liliom* – a nagyszájú rövidebb-hosszabb jelenetekkel együtt – a Nóti-oeuvre integráns, ám nagyrészt kézíratos részét alkotják. (Az életmű dimenzióival a rövid bohózatok egy részének közreadójaként szembeülhettem.)

Hogy az élő színház mire jut Nótival, halála után ötven évvel is talány. A Karinthy Színház bemutatója mindenesetre élvezetesen hozza testközelbe az elfeledett darabot.

NÓTI KÁROLY: SZERESSÜK EGYMÁST! (Karinthy Színház)

DÍSZLET: É. Kiss Piroska. JELMEZ: Torday Hajnal. FÉNY: Hutter Ferenc. DÍSZLETKIVITELEZÉS: Major Attila, Bíró Tamás. HANGASSZISZTENS: Ridzi Gábor. RENDEZŐ: Karinthy Márton.

SZEREPLŐK: Csonka András, Dózsa László, Oszter Sándor, Nyertes Zsuzsa, Straub Dezső, Rátonyi Hajni, Sztankay István, Balázs Andrea.

KUTSZEGI CSABA

Művészettel a bűnmegelőzésért

■ ANGYALTÁR ■

A kortárs (vagy alternatív?) alkotóművészek többsége, főleg a táncszínházi koreográfusok, ritkán akarják a befogadókra eröltetni nézetüket. Éppen az ellenkezője a trendi: az előadások csak hangulatokat, érzelmeket jelenítenek meg, és a nézők maguk dönthetik el, mit hogyan értelmeznek, elfogadják-e a látottakat, közelinek érzik-e magukhoz a megfogalmazott jelenségek ábrázolásmódját. A Természetes Vészek Kollektíva ezzel szemben bizonyos társadalmi torzulások kezelése vagy korrigálása érdekében a művészet különleges kifejezőképességével akar hatni, gondolkodtatni, véleményt formálni akar.

Az *Angyaltár* előzménye a 2001 őszen bemutatott, szintén Árvai György rendezte *62 nap – halálútinapló* című experimentális vizuál-színházi előadás. Kár, hogy három évet kellett várni a folytatásra. A *62 nap* ezalatt itthon és külföldön testileg és lelkileg sokszor megmozgatta nézőit. A különleges darabban nem kárhoztatják passzivitásra a publikumot, hanem – felfogásom szerint (lásd: *Civil a pályán*, SZÍNHÁZ, 2001. december) – a nézők előadói és társszerzői szerepet kapnak. Az *Angyaltár* hasonlóan kezdődik: neszező, bűgő, szakrális hangulatú zene hallható, amíg a közönség a négyzet alaprajzú játéktéren elfoglalja a helyét. A *62 nap* hatása máris érzékelhető: nincsen zavart, tétova tanácstalankodás, a résztvevők többsége jól tájékozott, tudja, hogy aki akar, az előadás alatt keresztül-kasul mászkálhat, egy bizonyos határig mindent lehet.

A színpad vagy inkább a közös tér berendezése az *Angyaltárban* is érdekes. Körben nyolc fényoszlop áll, négyzet alakú tollpihé-ágyás-talapaton. Középen négy, szintén négyzet alakú jókora digitális vetítőtárcsán lóg függőlegesen, közös oldaluknál merőlegesen illeszkednek egymáshoz. A rajtuk később felfénylő képek mind-

egyik lapon más-más látószögéből mutatják a néznievalót. Két felület a tér bármelyik pontjáról mindig belátható. A függönyökkel határolt helyiség sarkaiban és az oldalfalain levő képek keretében később az Arcot megjelenítő Tóth Orsolya tűnik fel néhányszor. A vetítőtárcsán alatt, a fényoszlopok alkotta körvonalon belül lábakon álló üvegdobozok lapulnak a félhomályban, mindegyik halott csecsemőt rejtő katafalk. Egy dolog hiányzik: a *62 napban* a játéktér műanyag padlózata vízzel volt felöntve, az *Angyaltárban* viszont teljes a szárazság. Az előző előadásban azért volt szükség a vízre, hogy amit a mennyezet vízszintes világító lapjaira vetítenek, a vándorló nézők körülállta víztükördarabokon is láthatóvá váljék. 2001 óta frissen él bennem egy kép emléke. A mennyezeti vetítésen a Kovács Gerzson Péter alakította Test haldoklott, mozdulatai alul, a tócsán tükröződtek vissza meglepően jó képminőségben, és én mindezt guggolva, egy elöttem álló fiatal nézőtársnő terpeszén át láttam. „Úgy érzem, az örökkévalóság háromszögét látom. Felső csücskein anyaöl, ahonnét világra segítenek, alul, a lábak előtt a fönről jövő fény visszképe, amelyben megláthatjuk halálba tartó életünk szenvedéseinek néhány pillanatát” – írtam akkor. Az *Angyaltárban* nehéz hasonló élményhez jutni, és ennek egyik legfőbb oka az, hogy nem sikerült az előadásba csalt nézőket az eseményeket természetes kíváncsisággal követő aktív mozgásra készíteni. Helyette egy helyben álldogáltunk, esetleg kerestünk egy másik nézőpontot, vagy – ha elég volt az ácsorgásból – leültünk a földre. Egyetlen *62 napon* nevelkedett nézőt láttam, aki feltehetően színészi alakításra készületen lépett a terembe, és azonnal nekilátott az egyik tollpihé-ágyás művészi szétrúgkapálásának. Érthetetlen, száználmasan exhibicionista próbálkozás volt.

Jelenet az Angyaltárból

Miután az összes néző beér, a félhomályt sötétség, a bűgő zenét pedig Ágens, azaz a Lélek hangja váltja fel. A mindig érdekes ágensi hangok egyszerre emlékeztetnek kéjérzésre és szülési fájdalmakra. Ónodi Eszter, a Hang is felvételről szólal meg. Mondatai először szimultánszerűen egymásba csúsznak, mintha többszólamú kánont szavalna, később a szövegmondás egyszólamúvá rendeződve konszolidált narrációvá változik. Ónodi előadasmódja szinte érzelemmentes, tényeket rögzít naplószerűen, bölcselkedése köznapi, helyenként közhelyszerű. Kifejezetten zavaró, hogy a szövegben a *62 napra* vonatkozó direkt utalások fedezhetők fel. A Hang – a nem kívánt terhesség előrehaladott szakaszában – negyvenöt napja éhező összeaszott emberről vizionál (ez csakis a *62 nap* éhen haló japán fiatalemberé lehet), majd erőltetett gondolatmenetbe kezd menekülés, halál és születés egy-lényegűségéről. A japán fiatalember az életből a lassú halálba menekült, a születés mint menekülés- és halálmotívum valószínűleg csak azért kerül ide, hogy kvázifolytatásos művi kapcsolat létesüljön a *62 nap* és az *Angyaltár* között.

A középen függő négyzetlapokon először színes organikus formák jelennek meg, majd fokozatosan konkrétá váló mikroszkopikus felvételek láthatók ondósejtek mozgásáról, petesejt megtermékenyüléséről. Később a magzat méhen belüli fejlődéséről is kapunk képi információt. A képzőművészet, a mikrobiológia és az orvostudományok iránt fogékony nézők figyelmét lebilincselő képeket kemény dokumentumfilm-kockák váltják fel: Ladjánszki Márta, a Test egy többkabinos, mosdókkal felszerelt előtérrel rendelkező, feltehetően nyilvános vécében jelenik meg rendszeresen. Láthatóan állapotos, mindig szenved, kínlódik, gyakran hány, vérzik, olykor fehérműt mos, vagy mosakszik, és néha – ellentétben az intelligensen nyugodt narrátorral – őrzöngve hasra veti magát, vagy vadul kiborítja táskája tartalmát. A narráció szövegéből könnyen kikövetkeztethető, hogy a kismama ebben a helyiségben fogja világra hozni gyermekét. Igen baljós előjel, hogy a fiatal nő egy alkalommal a vécé kövén fekvő origamizni kezd, papírlapból embrióformát hajtogat, amelyet először a hasára helyez, majd indulatosan felpattanva a vécécészébe hajít. Megszületése

után az igazi gyermekre is – sokkoló vértócsák kíséretében – hasonló sors vár.

Az *Angyaltár* előadása párhuzamos szövegszerkesztéssel épül fel. Árvai György hang-, látvány- és verbális szövegeket montírozott három dimenzióban egymás mellé, fölé, köré. A *62 nap* hasonló alkotórészei – a nézők szinte szakrális közreműködésével – egységes ceremóniává, színházra és képzőművészeti performanszra emlékeztető közösségi tevékenységgé szervesültek. Az *Angyaltár* nézői nem kovácsolódnak össze közösséggé, az észlelési mezők különböző szövegegyeségei pedig meghatározhatatlan kapcsolatokba kerülnek egymással. A Hang modora, jólsituáltságot sejtető mondandója és stílusa nem utal kulturális elmaradottságra vagy közelmúltbeli sokkot kiváltó lelki traumára, a Hangban nem fedezhető fel gyermekveszejtő motiváltság magyarázkodó próbálkozásai ellenére sem. Nem ugyanennek a nőnek a Teste látható a vetítésen, kérdés az is, a Test miért él nyilvános klozettban; talán hajléktalan, vagy reptéri tranzitban rekedt utas. Ezek az ellentmondások persze magyarázhatók azzal, hogy gyermekét elpusztító anya sokféle lehet, és hogy az *Angyaltár* nem egy személy történetét dolgozza fel, hanem a jelenség általános jellemzőire utal, de ettől az előadás még zavaróan eklektikus marad.

Miután az újszülött a hiedelem szerint angyallá vált (mert ember soha nem láthatta, és születése egyben a halála pillanata is), a katófalkok megvilágosodnak, először készttetve aktív megmozdulásra a nézőket. A csecsemőholttestek különleges anyagból készültek. Alulról melegítik őket, és hő hatására olvadni kezdenek. Néhány perc után olyanok, mint a félig feltárt sírokban porladó emberi maradványok. Fájdalmas végignézni, ahogyan nyomtalanul eltűnnek a föld színéről az élethez bárki máséhoz hasonló joggal rendelkező, a napvilágon néhány másodpercet élt teremtmények. Az előadás egyetlen maradandó élményét ez az ötletes látvány-megoldás szolgáltatja.

Hogy az *Angyaltár* előadása mennyire képes hatni a gyermeküket nem akaró, kétségbeesett terhes anyákra, az nem tudható. Érdemes lenne megszámolni, hány néző látja évente, utána kellene nézni annak is, milyen társadalmi rétegeket reprezentál a publi-

PESTI EST
SÚGÓ

JANUÁR 20-TÓL
KERESSE A MEGÚJULT
PESTI EST SÚGÓT
BUDAPESTEN AZ ISMERT
LELŐHELYEKEN!

kum, meg kellene vizsgálni, hogy az előadás hatására változik-e szignifikánsan a cse-csemőgyilkosságok száma e rétegekben, és ha kiderül, hogy csak egy lélek is bizonyíthatóan az *Angyaltár*-nak köszönheti megmenekülését, akkor már megérte. A Természetes Vészek Kollektíva vállalkozásainak művészi hozadéka pedig akkor gyarapodna, ha a kitűnő színpadi érzékkel, tehetséggel megáldott Árvai György konkrét társadalmi jelenségek helyett inkább a színművészet megújulási folyamataira igyekezne mindig új, eredeti ötletekkel hatni.

TERMÉSZETES VÉSZEK KOLLEKTÍVA: ANGYALTÁR (Trafó)

ÍRTA: Árvai György. TECHNICA: Szirtes Attila, 4LD Kft. JELMEZ: Szűcs Edit. ZENE: Természetes Vészek Kollektíva. LÁTVÁNY, RENDEZÉS: Árvai György.

KÉSZÍTETTE: Ladjánszki Márta, Ónodi Eszter, Tóth Orsolya, Ágens.

KRITIKAPÁLYÁZAT

A SZÍNHÁZ szakfolyóirat és a magyar színházi portál színikritika-pályázatot hirdet.

A pályázaton részt vehet mindenki, aki sem a SZÍNHÁZ-nak, sem más színházi orgánumnak nem dolgozik rendszeresen. A pályázat célja, hogy tehetséges fiatalokat toborozzon a SZÍNHÁZ és a Színház.hu külső munkatársi csapatába.

Ezért korhatár is van: harminc év.

KÉT KATEGÓRIÁBAN VÁRJUK AZ ÍRÁSOKAT:

- színikritika: maximum nyolcezer karakter, szóközökkel együtt, valamely, még műsoron lévő magyarországi előadásról;
- színésportré: maximum nyolcezer karakter, szóközökkel együtt, egy Magyarországon dolgozó színésről.

A pályázat jelíges. Kérjük a nevet és az elérhetőséget külön, lezárt borítékban mellékelni.

POSTACÍM: Színház Szerkesztősége, 1126 Budapest, Németvölgyi út 6.

Az írások – ideiglenes e-mail-címről – érkezhetnek a lap szerkesztőségébe elektronikus úton is, de a „megfejtést” és az elérhetőséget akkor is postai úton kérjük, és a borítékra írják rá a jelíget is. **E-mail:** kritika@szinhaz.hu

A résztvevők mindkét kategóriában több írással is pályázhatnak.

**A PÁLYAMŰVEK BEÉRKEZÉSI HATÁRIDEJÉT MEGHOSSZABBÍTOTTUK
2005. FEBRUÁR 28-IG.**

A ZSÚRI: Csáki Judit, Fodor Géza, Fodor Tamás, Koltai Tamás, Morcsányi Géza.

EREDMÉNYHIRDETÉS: 2005. március 27. Színházi Világnap.

A DÍJAK: I. díj: 100 000; II. díj: 50 000; III. díj: 25 000 Ft.

ELŐFIZETŐI FELHÍVÁS

Bár lapunk példányonkénti ára **2005. január elsejétől 342 forintra** emelkedett, ha szerkesztőségünkben egy évre előfizet, 3600 forint helyett 3000 forintért megkapja a SZÍNHÁZ tizenkét számát.

Előfizetés a folyóirat szerkesztőségében (1126 Budapest, Németvölgyi út 6. III. 2.) személyesen, valamint telefonon (214-3770 vagy 214-5937) vagy átutalással (10402166-21624669-00000000); a Budapesti Postaigazgatóság kerületi ügyfélszolgálati irodáinál, a hírlapkézbesítőknél és a Hírlap-előfizetési Irodában (HELIR), Budapest, Orczy tér 1.
Levélcím: HELIR 1900 Budapest,
e-mail: hirlapelofizetes@posta.hu; vidéken a postánál és a kézbesítőknél.
Pénzforgalmi jelzőszám: 11991102-02102799-00000000.